

משטרת ישראל
אגף חקירות ומודיעין

-בלמ"ס-

נוהל זה הותר לעיון על פי חוק חופש המידע

			נהלי אח"מ
מספר: 300.01.152	תת-פרק: כללי	פרק: חקירות	
שם נוהל: נימוקים ושיקולים לסגירה של תיקים פליליים			תאריך פרסום: 01/02/2014
			תאריך תחילה: 01/02/2014
			תאריך ביטול:
			נוסח: 1

מספר נוהל ישן 03.300.152

1. כללי

- א. סעיפים 59 ו- 62 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח חדש), תשמ"ב-1982 מקנים סמכות לסגירת תיקים פליליים מהעדר עניין לציבור וחוסר בראיות מספיקות להעמדה לדין. מעילות אלו נגזרות עילות סגירה נוספות כגון העדר אשמה פלילית, עבריו לא נודע וכיוצ"ב, כמותוה בפקודת המטא"ר 14.01.01 – "הטיפול בתלונה ובתיק החקירה".
- ב. הסמכויות לסגירה וגניזה של תיקים פליליים מוסדרות בפקודת המטא"ר 14.01.01 – "הטיפול בתלונה ובתיק החקירה" ואין בנוהל זה אלא להוסיף על הוראות הפקודה.
- ג. נוהל זה בא להבהיר ולפרט את העילות השונות המנחות בשיקולים לסגירת תיקים פליליים מסוג פ.א. ככלל, אין נוהל זה בא כדי להחליף שיקול דעתו של בעל הסמכות אלא להצביע על העקרונות המנחים לשיקוליו.
- ד. נוהל זה אינו מסדיר את הסמכויות והשיקולים בסגירת תיקי נוער – נושא המוסדר בין היתר בפקודת המטא"ר 14.01.05 – "עבודת המשטרה עם קטינים" ובנוהל חטיבת החקירות 03.300.37 – "הטיפול המשטרתי בקטינים מתחת לגיל 12".
- ה. נוהל זה אינו גורע מהנחיות ייחודיות המתוות את אופן הטיפול בעבירות מסוימות כגון עבירות אלמ"ב, אלימות בכדורגל, רדיו פיראטי, עבירות בחירות וכיוצ"ב ומטרתו להתוות קווים מנחים לשיקולים טרם קבלת החלטה לסגירת תיק פלילי.
- ו. נוהל זה אינו מסדיר את הטיפול בתיק "פ"א נילון" – נושא המוסדר בנוהל חטיבת החקירות 03.300.222 – "סינון תיקי חקירה וסיווגם".

2. הנחיות

- א. לא ייסגר תיק פלילי לפני שבעל סמכות הסגירה בחן היטב את כל חומר החקירה.
- ב. על בעל סמכות הסגירה החובה לקבל החלטתו תוך שקילת כל הגורמים הרלוונטיים וגורמים אלו בלבד, כשהוא פועל בתום לב, ללא שרירות, ללא הפליה, בהגינות וסבירות.
- ג. החוקר, בסיום חקירתו, יציין במקום המיועד לכך את הנימוקים להמלצתו לסגירת התיק או גניזתו, כשהוא מתבסס ומפנה לחומר הראיות בתיק.
- ד. בעל סמכות הסגירה יציין החלטתו לסגור, ואת עילת הסגירה, על כריכת התיק. על בעל סמכות הסגירה לנמק את החלטתו, בהמשך להמלצת הדרגים שקדמו לו ביומן החקירה.

ה. שינוי סעיף העבירה בתיק:

- 1) על בעל סמכות הסגירה לבחון האם העבירה שבעניינה נפתח התיק היא העבירה העולה מהתלונה שהוגשה, ומהראיות שנאספו ושלגביה מתקבלת החלטתו.
- 2) במידה ועיון בתיק מגלה כי הראיות בו מצביעות על עבירה אחרת מזו שבגינה נפתח יש לוודא את שינוי סעיף העבירה בתיק בהתאמה במערכת הפלילית הממוחשבת.
- 3) את הנימוקים לשינוי סעיף העבירה יש לתעד ביומן החקירות במסגרת הנימוקים לסגירת התיק.

3. להלן רשימת עילות הסגירה של תיקים פליליים:

- א. העדר עניין לציבור.
- ב. חוסר בראיות מספיקות להעמדה לדין.
- ג. העדר אשמה פלילית.
- ד. עבריון לא נודע.
- ה. מות הנאשם או החשוד.
- ו. החשוד או הנאשם אינו בר עונשין.
- ז. אין עבירה פלילית
- ח. רשות אחרת מוסמכת לחקור.
- ט. התיישנות

4. פירוט העילות לסגירת תיקים:

א. העדר עניין לציבור:

- 1) סגירה מהעדר עניין לציבור היא סגירת התיק הפלילי, כאשר העבריון נודע ולמרות קיומן של ראיות בתיק וזאת מאחר ואין עניין בהעמדתו לדין.
- 2) סעיפים 59 ו-62 לחוק סדר הדין הפלילי קובעים כי בנסיבות מסוימות ניתן שלא לחקור בעבירה שאינה מסוג פשע או לא להעמיד לדין בעבירות פשע ועוון, אם אין בדבר עניין לציבור.

(3) השיקולים השונים לסגירת תיק פלילי מהעדר עניין לציבור מותווים בסעיף 5.n. לפקודת מטא"ר 14.01.01 – "הטיפול בתלונה ובתיק חקירה", בהנחיית פרקליטת המדינה 1.1 – "שיקולים לסגירת תיק בשל העדר עניין לציבור" ובפסיקה.

(4) להלן יפורטו הקווים המנחים לסגירת תיק חקירה בעילה של העדר עניין לציבור:

בבג"צ 935/89 גנור נ' היועץ המשפטי לממשלה פד"י מד(2) 485 (להלן פרשת גנור) התווה השופט ברק קריטריונים ואמות מידה לאי העמדה לדין בשל העדר עניין לציבור, כאשר נקודת המוצא היא: "כי משקבע המחקק כי התנהגות פלונית פלילית היא, הרי שיש אינטרס ציבורי כי החשוד בעבירה יועמד לדין" ובהמשך: "רק כאשר העניין הציבורי באי ההעמדה לדין עולה על זה שבהעמדה לדין, רשאי תובע להגיע למסקנה כי קיים עניין לציבור באי ההעמדה לדין (בעמ' 509).

עוד נקבע כי יש לשקול ולהתחשב בין השאר, בחומרת המעשה, בנסיבות האישיות של החשוד, בנסיבות קורבן העבירה ושיקולים מוסדיים של התביעה וביהמ"ש;

(א) חומרת המעשה: ככל שחומרת המעשה רבה יותר, כך רב העניין בהעמדה לדין. חומרת המעשה נמדדת עפ"י העונש הקבוע בחוק, נסיבותיו, היקף הנזק שהמעשה גרם, שכיחות ההתנהגות העבריינית, השפעת ההתנהגות העבריינית על מרקם החברה וסדרי השלטון, משך הזמן בה בוצעה העבירה, הזמן שעבר מעת ביצועה וכיוצ"ב שיקולים.

(ב) נסיבותיו האישיות של החשוד: גילו ומצבו הבריאותי של החשוד, עברו הפלילי של החשוד, שיתוף הפעולה של החשוד עם הרשויות, הליכים שונים שהתנהלו ומתנהלים נגדו וההשלכות האפשריות לקיום ההליך הפלילי לגביו.

(ג) נסיבותיו האישיות של קרבן העבירה: מידת הפגיעה בקרבן העבירה, תיקון הנזק שנגרם לו או האפשרות לתיקונו ועמדת נפגע העבירה כלפי החשוד והעבירה.

(ד) אינטרסים של המדינה: קיום נושא בעל ערך ביטחוני, מדיני או ציבורי המחייב שלא להגיש כתב אישום.

(ה) שיקולים מוסדיים וסדרי עדיפויות: בהתחשב במשאבים המוגבלים יש לקבוע סדר עדיפות בהעמדה לדין, אך זאת בכפוף לשיקולים שנמנו לעיל.

(5) יוער כי בטופס מ-3077 "הודעה על החלטה שלא להוסיף לחקור או שלא להעמיד לדין" מנוסחת העילה "העדר עניין לציבור" כדלקמן:

(א) נסיבות העניין אינן מצדיקות המשך חקירה.

(ב) נסיבות העניין אינן מצדיקות העמדה לדין.

ב. חוסר בראיות מספיקות להעמדה לדין:

(1) סעיף 62 לחוק סדר הדין הפלילי קובע כי "ראה תובע שהועבר אליו חומר החקירה שהראיות מספיקות לאישום אדם פלוני, יעמידו לדין, זולת אם היה סבור שאין במשפט עניין לציבור...".

(2) מהאמור עולה כי כאשר יש בתיק ראיות לכאורה המעוררות חשד לביצועה של עבירה על ידי אדם, אלא שאין די בראיות שנאספו להוכחת אשמתו של האדם וממילא אינן מספיקות להעמדתו לדין, ייסגר התיק לגבי אותו אדם בעילה של "חוסר ראיות".

- (3) יש להדגיש שהמבחן המכריע לסגירת תיק מעילה זו, היא השאלה האם הראיות שבתיק מותירות ספק סביר לגבי חפותו של החשוד? אם התשובה לשאלה זו חיובית – עילת הסגירה הראויה היא "חוסר בראיות מספיקות להעמדה לדין". אם התשובה שלילית – יש לסגור את התיק בעילה של "העדר אשמה".
- (4) במילים אחרות, רק במקום שבו חומר הראיות שנאסף גם אם אינו עולה לכדי ראיות לכאורה כנגד החשוד, אך מצביע עליו ברמת וודאות ברורה כמי שביצע העבירה – ייגזז התיק נגדו מעילה זו.
- (5) המבחן הראייתי להכרעה זו הנו מבחן הראיה המנהלית, כלומר; הראיות שבתיק צריכות להיות כאלה שאדם סביר היה סומך עליהן כדי לקבוע שהחשד קיים ועומד. אם אין בתיק ראיות מסוג זה – תהא עילת הסגירה חוסר אשמה.
- (6) האמור לעיל הוא כפי שנקבע בבג"צ 4539/92 קבלרו ואח' נ' היועמ"ש לממשלה ואח' פד"י נ(3) 50 ועוד נאמר שם, ויש לשים זאת כנר לרגלי הגונז, שלעיתים גם במקרים שיש בהם "שמץ של ראייה, ועם זאת בהתחשב במהות הראייה, במשקל הראיה, ובשאר נסיבות המקרה, אין זה ראוי שהמשטרה או הפרקליטות יסתמכו על שמץ זה, כדי להשאיר על כנו כתם של חשד באדם. חשד כזה, כשהוא נרשם בתיק החקירה, שחור על גבי לבן ראוי לו שיהא נתמך בראייה שיש בה ממש, גם אם אין היא מספיקה כדי להגיש כתב אישום."
- (7) יודגש כי אין לסגור תיקי חקירה בעילה זו ל"נילונים" אלא לחשודים בלבד.
- ג. העדר אשמה פלילית:

סגירת תיק מהעדר אשמה פלילית תתבצע כאשר בחומר הראיות שנאסף בתיק החקירה אין כדי להקים חשד סביר לביצוע עבירה על ידי הנילון / החשוד:

- (1) כאשר נתברר כי המעשה מהווה עבירה, אך אין שמץ של ראיה כי זו נעברה על ידי החשוד יש לסגור את התיק נגדו מהעדר אשמה פלילית.
- (2) במידה ואין בחומר הראיות להצביע על חשודים נוספים ייסגר התיק על"ן כפי שיפורט להלן.
- (3) לסגירת התיק מהעדר אשמה פלילית חשיבות רבה שכן היא מבטלת את הרישום הפלילי שנפתח לחשוד בעניין. לאור האמור יש להקפיד ולעשות את ההפרדה וההבחנה בין סגירת התיק מחוסר ראיות מספיקות לבין סגירתו מהעדר אשמה, כפי שנקבע בפרשת קבלרו הנ"ל:
- המתלונן העלה חשד לגבי זהותו של מבצע העבירה. לאחר חקירה הוברר כי החשד אינו מבוסס בראיות כלשהן אלא בהשערות בלבד. בתיק זה, למרות ביצועה של עבירה פלילית, בהעדר בסיס ראייתי כלשהו לכך שהחשוד הוא שביצע את העבירה, יש לסגור התיק נגדו מהעדר אשמה פלילית.
- ד. עבריו לא נודע:

- (1) תיק פלילי ייסגר בעילה של עבריו לא נודע כשאין יודעים מי ביצע את העבירה או כאשר אין יותר מחשד סתמי לגבי זהות המבצע.
- (2) סגירת תיק פלילי על"ן אינה מהווה סגירת התיק באופן סופי, אלא השהיית החקירה עד לשלב בו יהיה מידע ו/או ראיה שיאפשרו המשכה.
- (3) להלן דוגמאות למצבים, בהם למרות הבסיס לחשד, יש לגנוז את התיק על"ן:

- (א) המתלונן העלה חשד לגבי מבצע העבירה ללא ביסוס החשד בעובדות אלא בהשערות בלבד ואפילו השערות סבירות. זאת, בהעדר ראיות אחרות.
- (ב) חשוד נבדק בפוליגרף ונקבע כי תגובותיו מצביעות על אמירת שקר, כאשר לא קיים כל מידע אחר או ראיות אחרות הקושרות את החשוד לביצוע העבירה (המדובר בעיקר בבדיקות אלימינציה).
- (ג) החשוד העלה טענת אליבי וטענתו הופרכה. זאת, בהעדר ראיות אחרות.
- (ד) מידע מודיעיני במידה ובחומר החקירה אין ראיות נוספות:
- במידה ובחומר החקירה אין שמץ של ראיה נוספת התיק ייסגר על"ן אלא אם כן המידע אמין, מבוסס וקונקרטי ונמצאו לו תימוכין ראייתיים המאשש אותו, גם אם חלקית.
- ה. סגירה מסיבת מות הנאשם או החשוד:
- (1) סעיף 236 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב – 1982, קובע כי "נפטר אדם ייפסק כל הליך פלילי נגדו".
- (2) אין לסגור תיק מסיבת מות הנאשם, אלא אם נתקבל מסמך רשמי כגון תעודת פטירה או אישור רופא או אישור משרד הפנים, המאשר כי החשוד אמנם נפטר. העתק המסמך יתוּק בתיק החקירה.
- ו. העברין אינו בר-עונשין מהעילות הבאות:
- (1) קטינות – אם בשעת המעשה טרם מלאו לחשוד 12 שנים, כקבוע בסעיף 34'ו לחוק העונשין תשל"ז – 1977.
- (2) מטעמי בריאות נפש – כאשר הוכח כי החשוד אינו נושא באחריות פלילית עקב מצבו הנפשי, עפ"י תעודה של רופא מוסמך כדן.
- (א) ככלל, למעט חריגים שיפורטו להלן אין לסגור תיקים מסיבה זו במשטרה.
- (ב) הדרך הראויה לסגירת תיקים בעילה זו היא פעולה ע"פ סעיפים 15 ו-16 לחוק לטיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 ובהסתמך על חוות דעת פסיכיאטר שמונה לשם כך ע"י ביהמ"ש.
- (3) במקרים בהם יש חשד כי החשוד הוא מפגר בשכלו, יש לפעול לפי חוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט – 1969.
- (4) במקרים מיוחדים, בהם ביצע את העבירה מי שמוכר בשל התנהגותו המוזרה, ניתן לסגור את התיק במשטרה מהיעדר עניין לציבור, בכפוף לשיקולים שפורטו לעיל, ובהתאם לנסיבות העניין:
- (א) אין בהתנהגותו הנוכחית כדי לסכן את שלום הציבור.
- (ב) אין חשש להישנות העבירה.
- (ג) רקע המעשה ומידת הפגיעה או הנזק אינם חמורים.
- (ד) אין לחשוד הרשעות קודמות מסוג העבירה הנדונה או דומות לה.
- (ה) אין מקום להגשת בקשה לאשפוז החשוד.
- ז. אין עבירה פלילית

כאשר נתברר, בכל שלב שהוא לאחר קבלת התלונה, כי המעשה נשוא התלונה אינו מהווה עבירה פלילית יש לגנוז את חומר החקירה כחומר כללי. אם נפתח בגין המעשה נשוא תלונה זו תיק פ.א. יש לבטלו ולגנוז את החומר כחומר כללי, לדוגמא:

נפתח תיק פלילי בעקבות תלונת אדם על גניבה, ולאחר חקירה הוברר כי הרכוש נלקח ע"י החשוד ברשות ובסמכות יבוטל התיק הפלילי וחומר החקירה ייגזר כחומר כללי.

ח. רשות אחרת מוסמכת לחקור

אם רשות אחרת מוסמכת עפ"י דין לחקור בעבירה.

ט. התיישנות

אם חלפה תקופת ההתיישנות הקבועה לעבירה בחוק, לרבות חלוף הזמן להעמדת קטין לדין לפי חוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול) תשל"א-1971;

5. עילת הסגירה הראויה נגד החשוד כאשר אין עניין ציבורי בהמשך החקירה:

א. לעיתים מתקבלת ההחלטה על סגירת תיק פלילי כאשר לא נסתיימו כל פעולות החקירה בתיק וכאשר אין עניין ציבורי בהמשך החקירה. בחלק מהמקרים תיקים אלו נסגרים לגבי החשוד בעילה של העדר עניין לציבור, למרות שבמרבית המקרים אין המדובר בעילת הסגירה הראויה.

ב. יודגש כי לעילת הסגירה הנכונה משמעות רבה מבחינתו של החשוד שכן קיים אי צדק בסגירה מהעילה של העדר עניין, המתפרשת כעילת הסגירה "החמורה" יותר מבחינת החשוד בכל הקשור לרישום במרשם הפלילי.

ג. במקרים אלו יש להבחין בין עילת סגירת תיק החקירה לבין עילת הסגירה נגד החשוד.

ד. להלן דוגמאות למקרים אלו:

1) במקרה בו נחקר תיק אך לא גובשו ראיות מספיקות, ואיננו סבורים כי קיים סיכוי ממשי להגיע לממצאים בהשלמת חקירה יש לסגור את התיק נגד החשוד מחוסר ראיות מספיקות.

2) מקרים בהם ברור מראש כי גם אם יגובשו ראיות לא יהיה עניין ציבורי להעמדה לדין:

א) במרבית המקרים מסוג זה יש לשקול את סגירת התיק נגד החשוד מהיעדר אשמה שכן באופן עקרוני הדבקות תווית פלילית במרשם הפלילי בלא חקירה כלשהי אינה ראויה.

ב) במקרים בהם התלונה מעלה חשד ממשי לביצוע עבירה ואנו סבורים כי קיים סיכוי אפסי להפריכו במסגרת חקירה, כך שיעמוד בקריטריונים לסגירת תיק מהעדר אשמה, יש לסגור את התיק נגד החשוד מחוסר ראיות מספיקות.

ג) במקרים בהם עצם התלונה או החקירה הראשונית מעלים חשד כבד ואנו סבורים, במידת וודאות גבוהה, שלא יהיה ניתן להפריכו, ראוי לסגור את התיק גם נגד החשוד מהעדר עניין לציבור.

6. ביטול תיק פ.א. שנפתח בטעות:

א. תיק פ.א. שנפתח בטעות – יבוטל.

ב. כאשר בגין אותו מעשה עבירה נפתחו שני תיקי פ.א. או יותר, יוצא חומר החקירה מהתיק/תיקים שבוטלו ויועבר לתיק שהחקירה בו תימשך ואחד מהתיקים יבוטל.

7. דיווח והזנה:

- א. אין להזין למערכת הפלילית הממוחשבת פרטי חשודים בתיק פ.א. אלא לאחר שנחקרו באזהרה.
- ב. נסגר תיק לגבי אחד מן החשודים, יש להזין את הסגירה למערכת הפלילית הממוחשבת, מבלי להמתין לסיום הטיפול לגבי שאר החשודים.
- ג. נסגר תיק חקירה, ובחינה מחודשת מראה שיש לסוגרו עפ"י עילת סגירה אחרת, ידווח השינוי על גבי טופס מ- 3070 למדור מידע פלילי בחטיבת החקירות.
- ד. דיווח למתלונן ולחשוד על ההחלטה בדבר סגירת תיק פלילי:

- (1) עם קבלת ההחלטה על סגירת תיק פלילי ישלח למתלונן טופס "הודעה על החלטה שלא להוסיף לחקור או שלא להעמיד לדין" מ- 3077 וזאת למעט כאשר הסגירה הינה מן העילה על"ן.
- (2) למען הסר ספק יובהר כי יש לשלוח הודעה על סגירת התיק למתלונן גם בתיקי על"ן **בהם קיים נילון/חשוד מזוהה שנחקר** (כגון במקרים בהם נקב המתלונן בשמו של נילון ולאחר מכן נוקה הנילון/חשוד מאשמה והתיק נסגר על"ן בהעדר מוביל).
- (3) עם קבלת ההחלטה על סגירת תיק פלילי ישלח לחשוד/נילון שנחקר באזהרה טופס "הודעה על סיום החקירה בעניינך" – מ- 3345.
- (4) בתיקים בהם המתלונן הופך במהלך החקירה להיות גם חשוד ונחקר באזהרה, תישלחנה אליו הודעות על סגירת התיק הן כמתלונן והן כחשוד.

8. פיקוח ובקרה:

נושא סגירת תיקים וגניזתם ישמש נושא מועדף לביקורת דרגי המרחב והמחוז על הדרגים הכפופים להם .